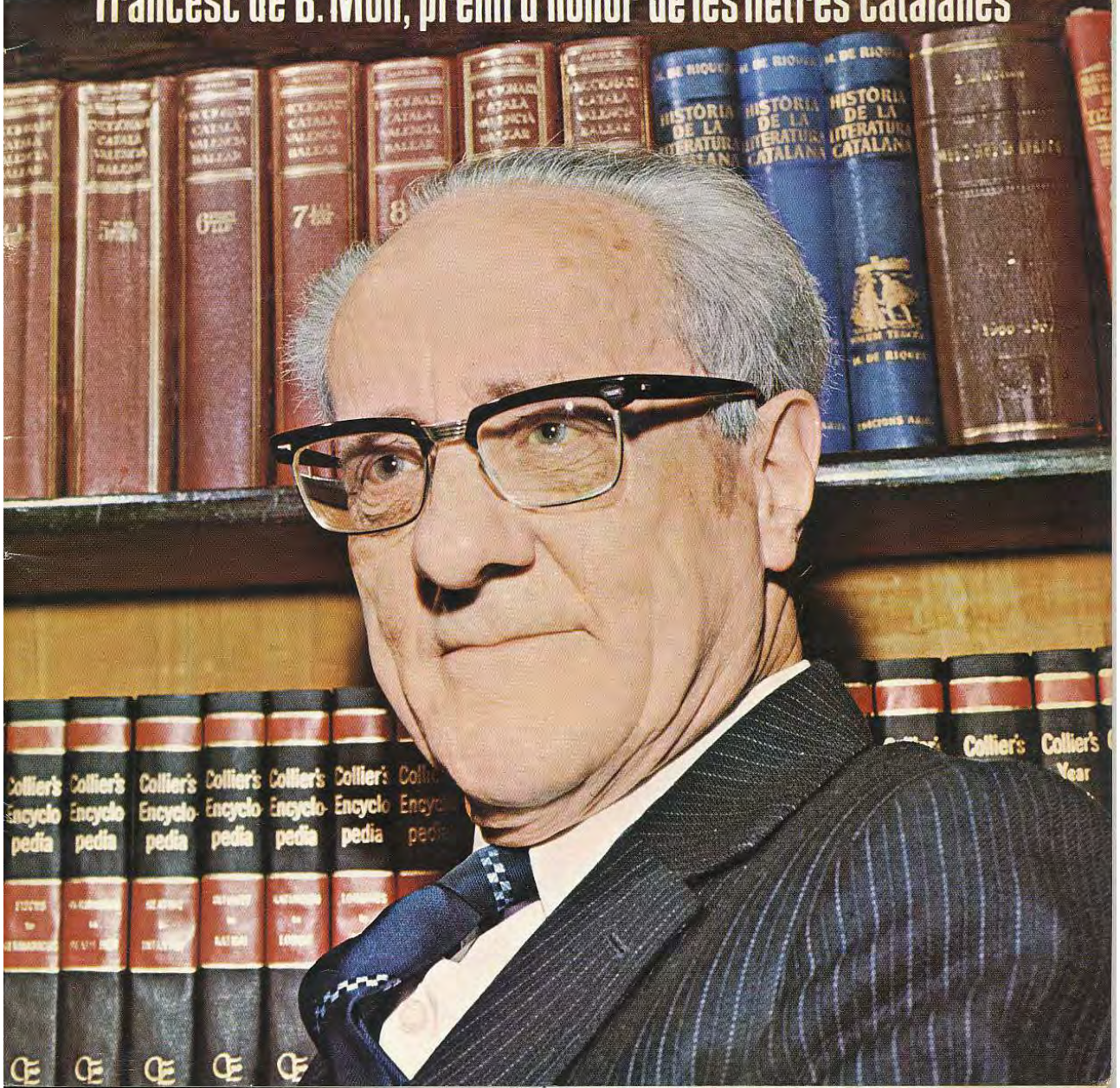

SERRAD'OR

maig 1971

Francesc de B. Moll, premi d'honor de les lletres catalanes

RESTRICCIONS MENTALS

el temps i la seva indulgència

per Joan Fuster

Feria una certa impressió, l'altre dia, sentir aquelles músiques a la Capella del Corpus Christi. La fàbrica és de la darrereria del XVI —potser l'acabaren ja entrat el XVII, mentre el Patriarca Ribera expulsava moriscos i es preparava a ben morir: respon a una mena de classicisme austriac i alhora sumptuós, com pertanyia a l'esperit carpeto-venètic i post-tridentí del Fundador. De fet, hi ha un excés de pintures. Ni un sol pam de mur, de sostre, no escapà a la fúria decorativa dels qui van dirigir l'obra. Fustes daurades, marbres, rajoles de Manises, complementen l'espai. Però la severitat del conjunt és perfecta. Encara avui s'hi celebren els cultes a la manera codificada pel Patriarca: cerimònies, ornaments i polifonia són de l'època. Ben mirat, el Corpus Christi és una època, exactament una època, clara i determinada: o fosca i determinada, si es vol. Per això el contrast s'hi marcava tant. El concert tenia un lleuger caire erudit, molt propi del Congrés d'Història que el patrocinava. La primera part, a càrrec del grup Ars Musicae, ofería peces del Renaixement: la majoria, originades en la cort alegre dels Ducs de Calàbria. En la segona, Josep Climent tocà a l'orgue tentos i batalles del Barroc local. I, finalment, Maria dels Angels López Artigas interpretà aries de cantates setcentistes, amb l'ajut brillant d'unes cordes, d'una espineta, d'una delicada contribució de vent... En un altar lateral, la mòmia de sant Joan de Ribera «assistia» a la sessió. És probable que ningú no hi pensés, d'entre el públic. No ho sé. A mi, en tot cas, m'agradava de tenir-ho present, mentre escoltava. Al capdavant, també «això» venia a ser una lliçó d'història. Les pavaneres de don Lluís Milà i la malícia popular de *Soleta jo sóc act, de Què farem del pobre Joan o de Bella, de vos sò enamorós*, per exemple, procedien d'un clima diguem-ne moral gairebé incompatible amb el del Patriarca. I no és que els Calàbria no fossin gent de dretes: Germana de Foix i el seu tercer marit eren persones normals, és clar. Però mai no manifestaren cap particular inclinació a la pietat rigorosa: i encara, més aviat abusaven de la bona taula, dels saraus, de la broma atrevida, i d'alguna cosa més i tot. Precissament, quan acceptà la mitra de València, Joan de Ribera hagué de liquidar amb energia els residus de dissipació que els Calàbria havien, si no introduït —tenien una sòlida tradició!—, mantingut. I les teclades de Cabanilles? Joan Baptista Cabanilles fou organista de la Seu: disposava, en conseqüència, d'un àmbit més generós per a les seves especulacions sonores. La catedral de València no és molt gran, però sí molt més gran, molt més, que el Corpus Christi. La *Batalla Imperial* de Cabanilles, tal com la jugà mossèn Climent, no cabia dins la Capella del

Patriarca: la trompeteria esplèndida, la violència del timbre, l'èmfasi gloriós, feien pensar en una clientela ben diferent i en un edifici així mateix distint. Cabanilles treballava per als canonges, i el seu món era ja el món del Barroc ple i exasperat. Costa d'imaginar que els canonges valencians del segle XVII es mereixessin una música com aquesta, tan monumental, tan grandiosa. No se sap mai. Potser pel cantó d'allò que ara anomenem «barroc» i que aleshores encara no tenia nom... Hi ha res que sigui més barroc que un canonge? Ignoro si el Patriarca Ribera va tenir bones relacions amb el Capítol, durant el seu pontificat. Un dels seus predecessors, sant Tomàs de Villanueva, hi ensopegà més d'un cop. Tant se val. El fet és que els senyors capitulars, indòmits i aberrants, van tenir la immensa sort d'un Cabanilles. I què dir de les alegres flautades, les amenes giragones melòdiques, el color vibrant, de Pere Rabassa i de Josep Prades? Hi havia moments que semblaven de Bach, o de Haendel. Hauríem de «desenterrar» aquests compositors nostres, presumptament subalterns, del XVII i del XVIII. La música catalana «antiga» no s'acaba en l'escola de Montserrat ni en el P. Soler. Les composicions de Cabanilles, per a orgue, van ser editades per Higiní Anglès, a partir del 1927, i Rabassa i Prades comencen a ser coneguts a través d'unes transcripcions de mossèn Vicent Ripollès publicades per l'Institut d'Estudis Catalans el 1935. Però de la solfa a l'orella, el camí no sempre és fàcil, segons sembla. Una llàstima... Si guí com sigui, en l'atmosfera del Corpus Christi, severa, circumspecta, rigorosa, les serpentinales del 700 resultaven estranyes. El Patriarca tenia el seu estil i el deixà estipulat en algun testament: era el docte Joan Baptista Comes, producte intermediari entre Palestrina i Vitoria o Morales, més seriós i menys aparatós que Palestrina, i més viu i menys tètric que Vitoria i Morales... I tanmateix... La gràcia era això: que, *malgrat tot*, Milà i Càrceres, i Brudieu, i Xacon, i Fletxa el Jove, i Cabanilles, i Rabassa i Prades, esdevenien finalment «conciliables» amb el record del Patriarca Ribera, i nosaltres, l'auditori, amb tot plegat. Els anys fan el seu ofici, i allò que solem designar amb el nom de «cultura» en representa el saldo favorable. No cal massa informació per a calcular què hi ha a sota de cada innocent partitura: el *Cançoner d'Uppsala*, la guerra de les Germanies; Comes i Cabanilles, l'expulsió dels moriscos; Rabassa i Prades, la batalla d'Almansa. És una forma de dir-ho, i molt simple, massa simple, possiblement. Però el dolor de les multituds, el sacrifici anònim, l'amarga veritat de cada dia, tendeixen a difuminar-se en la nostra consciència de posteritat: d'hereus. I som hereus, com diria un advocat, a benefici d'inventari. El temps, implacable, cruel com un cirurgià, salva l'escuma subtil, i sublim —perdó per la paraula—, de la «superestructura». La salva, en alguna mesura, de l'oblit i de la contradicció. La qüestió de l'oblit és espinosa i d'un relativisme complex. Quant a la «contradicció», és el que tracto de subratllar: que, en última instància, a hores d'ara, el Renaixement jocund, la Contrareforma de nas arrufat, el Barroc hipertrofic, el Setcents entre-

malit, divergents fins al fons del fons, se'ns revelen com una «suma». Com un programa de concert, vaja!... I, de sobte, una vegada ho arribem a entendre, això, sant Joan de Ribera, Germana de Foix, els canonges que llogaren els serveis de Cabanilles, les guerres, els moriscos, el fagot de Pere Rabassa, queden reduïts a un sistema de signes i a una possibilitat estètica. Potser estic formulant una conclusió cínica. No me n'avergonyiria, si fos així. Al cap i a la fi, és la manera, l'única manera d'«assumir» el passat: el nostre, privatiu, i el de tothom, del cap de Nefertiti a Paul Eluard, d'Homer a Picasso, de Piero a Brecht. No ens n'adonem, però aquesta és l'actitud instintiva: la que practiquem, confessada o no... Els historiadors operen damunt una matèria tan estranya i inconceptuable com és el temps. Ells s'apliquen a l'estudi dels «fets». Tanmateix... Freno. Un pas més enllà, i la meua divagació es convertiria en galimatias filosòfic. Deixem-ho córrer.

una mica de tot

CURSET SOBRE LA FUNCIO DEL SACERDOT EN LA SOCIETAT ACTUAL

L'organitza, a Barcelona, l'Institut de Sociologia i Pastoral Aplicades (ISPA), per als dies 10 al 15 de maig i amb el títol general «Anàlisi sociològica de la funció del sacerdot en la societat actual». Hi prendran part destacats sociòlegs de la religió i pastoralistes de diversos països, tots amb una gran experiència deguda a les nombroses investigacions que han fet al nostre país. Entre d'altres, els senyors Fr. Houtart, R. Duocastella, J. Martínez-Arribas, J. Cardús, J. Jiménez, J. Estruch, J. Rovira Bellosó i C. Martí. Els temes centrals són: «La percepció de la funció del sacerdot per part de la societat espanyola», «El sacerdot, punt clau al si de l'Església institucional», «El sacerdot i l'autoritat a l'Església» i «Dimensions mundials del problema sacerdotal». El curset consta de setze lliçons alternades amb treballs per grups i una sessió plenària final.

«CULTURAL 71», A CAÇA DE LA SELVA

La Colla Excursionista Cassanenca ha tingut cura d'organitzar, com cada any, un seguit d'actes que han estat encapçalats per la Fira del Llibre (23 i 25 d'abril) i aplegats amb el títol genèric «Cultural 71». Hi ha hagut un concurs infantil de contes, conferències, cineclub, Fira del Disc, etc. Cal remarcar la conferència de Jordi Llimona sobre «L'evolució de l'Església» (26 d'abril) i la de Maria-Aurèlia Capmany sobre «Revisió històrica: El feminisme» (30 d'abril).

SALA GASPÀR
galeria d'art
consell de cent, 323
Barcelona